

УДК 001.89:342.9

Д.В. Смерницький,
кандидат юридичних наук,
заступник директора ДНДІ МВС України, м. Київ

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті розглянуто адміністративно-правове забезпечення науково-технічної діяльності. Встановлено, що адміністративно-правове забезпечення науково-технічної діяльності можна визначити як систему адміністративно-правових норм, якими регулюються суспільні відносини щодо науково-технічної діяльності в державі та відповідної діяльності державних органів виконавчої влади стосовно організації та правового регулювання проведення фундаментальних та прикладних науково-технічних досліджень з метою реалізації нагальних потреб суспільства у розробці та використанні технічної продукції, розвитку науково-технічного потенціалу країни, запровадження інноваційної та екологічно-безпечної науково-технічної продукції, підготовки науково-технічних працівників та розвитку наукової сфери в цілому.

Ключові слова: науково-технічна діяльність, адміністративно-правове забезпечення, суб'єкти науково-технічної діяльності.

В статье рассмотрено административно-правовое обеспечение научно-технической деятельности. Установлено, что административно-правовое обеспечение научно-технической деятельности можно определить как систему административно-правовых норм, которыми регулируются общественные отношения относительно научно-технической деятельности в государстве и соответствующую деятельность государственных органов исполнительной власти относительно организации и правового регулирования проведения фундаментальных и прикладных научно-технических исследований с целью реализации неотложных потребностей общества в разработке и использовании технической продукции, развития научно-технического потенциала страны, ввода инновационной и экологически-безопасной научно-технической продукции, подготовки научно-технических работников и развития научной сферы в целом.

Ключевые слова: научно-техническая деятельность, административно-правовое обеспечение, субъекты научно-технической деятельности.

The administrative and legal provision of scientific and technical activity is considered in the paper. It is set that the administrative and legal provision of scientific and technical activity can be defined, as a system of administrative and legal norms, regulating the public relations of relatively scientific and technical activity in the state and corresponding activity of public organs of an executive power in relation to organization and legal adjusting of realization of fundamental and applied scientific and technical researches with the purpose of realization of urgent necessities of society in development and use of technical products, development of scientific and technical potential of country, input of innovative and ecologically-safe scientific and technical

production, preparation of scientific and technical employees and the development of scientific sphere on the whole.

Keywords: *scientific and technical activity, administrative and legal provision, subjects of scientific and technical activity.*

Поняття науково-технічної діяльності склалося доволі давно. Наукові дослідження у сфері технічних наук завжди були цікавими для людства. За допомогою розроблених чи винайдених технічних засобів людство покращувало своє життя, розвивало сільське господарство та економіку держави. Крім того, технічні знаряддя слугували державі під час військових дій та захисту своєї території та незалежності.

Тобто можна зазначити, що науково-технічна діяльність впливає на розвиток людства в цілому та має відповідний вплив на всі сфери людського буття, як-то політика, економіка, міжнародні відносини тощо.

Основними суб'єктами організаційної діяльності у всіх сферах суспільного буття в державі є органи виконавчої влади, які за допомогою адміністративного права здійснюють відповідний організаційний вплив на розвиток та функціонування тієї чи іншої сфери людської діяльності. Адміністративне право є публічним правом і його норми формуються під впливом суспільного розвитку. Тобто постійно удосконалюється суспільне буття, в тому числі адміністративно-правове забезпечення відповідних сфер цього буття. Процес цей взаємопов'язаний, новації, які виникають в тому числі у науково-технічній сфері впливають на формування правових норм щодо їх забезпечення, а відповідні прогресивні правові норми впливають на розвиток науково-технічних досліджень та розробок.

Адміністративно-правове забезпечення науково-технічної діяльності умовно можна, на наш погляд, розділити на адміністративно-правове забезпечення організації науково-технічної діяльності, адміністративно-правове забезпечення технічного регулювання науково-технічної діяльності, адміністративно-правове забезпечення системи управління якістю у сфері науково-технічної діяльності, адміністративно-правове забезпечення фінансування науково-технічної діяльності та адміністративно-правове забезпечення взаємодії та відповідного впливу інших галузей права на сферу науково-технічної діяльності.

Спробуємо дати відповідні визначення наведеним елементам адміністративно-правового забезпечення науково-технічної діяльності та визначити їх особливості.

Так, адміністративно-правове забезпечення організації науково-технічної діяльності шляхом створення правових норм та діяльності державних органів виконавчої влади повинно створювати відповідну сприятливу сферу для розвитку наукових досліджень та науково-технічних розробок, забезпечувати створення правових передумов для ефективної взаємодії суб'єктів наукової діяльності як в державному секторі, так і в приватному, забезпечивши їх необхідним інструментом до самоорганізації та саморозвитку, встановивши систему контролю та відповідного реагування на правопорушення стосовно взаємодії зазначених суб'єктів науково-технічної діяльності.

Отже, спробуємо сформулювати визначення адміністративно-правового забезпечення організації науково-технічної діяльності. Адміністративно-правове забезпечення організації науково-технічної діяльності – це створення відповідних умов для взаємодії суб'єктів науково-технічних досліджень та розробок відповідними державними органами виконавчої влади шляхом встановлення правових норм щодо зазначеної взаємодії та діяльності органів виконавчої влади у цій сфері стосовно контролю та координації процесів наукових досліджень,

науково-технічних розробок, конструкторських робіт, інших видів технічної творчості та випуску науково-технічної продукції. Тобто, по своїй суті, це створення правовими засобами та способами відповідного правового механізму організаційної взаємодії суб'єктів науково-технічної діяльності.

Наступним елементом адміністративно-правового забезпечення науково-технічної діяльності нами визначено адміністративно-правове забезпечення технічного регулювання наукових досліджень та науково-технічних розробок.

Відповідно до Закону України “Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” [1] технічне регулювання – правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду.

Тобто до продукції, процесів та послуг встановлюються так би мовити технічні вимоги, обов'язкові до виконання, дотримання яких забезпечує відповідну якість науково-технічної продукції та процесів, пов'язаних з її виготовленням, безпечність для людини та навколишнього середовища, а також екологічність.

До прийняття Закону України “Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” [1] технічне регулювання теж здійснювалося шляхом встановлення обов'язкових норм до науково-технічної продукції у відповідних державних (національних) та галузевих (стандартах організації) стандартах, які були обов'язковими до виконання суб'єктами господарювання, а частина мала добровільний характер, але встановлювала необхідні норми у сфері наукових досліджень, науково-технічних розробок та випуску науково-технічної продукції, які підприємства застосовували на добровільних засадах, водночас вони слугували інструментом у чесній конкуренції щодо якості та безпечності технічної продукції. На цей час відповідно до Закону України “Про стандартизацію” [2] державна політика у сфері стандартизації базується на добровільному застосуванні національних стандартів та кодексів ustalеної практики, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами. Тобто стандарти мають добровільний характер застосування, а обов'язковий характер застосування має лише технічний регламент, а також стандарти, на які є посилання у технічному регламенті. Технічний регламент згідно із Законом України “Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” [1] – закон України або нормативно-правовий акт, прийнятий Кабінетом Міністрів України, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим. Технічний регламент може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи способу виробництва.

Підсумовуючи наведене, спробує сформулювати поняття адміністративно-правового забезпечення технічного регулювання сфери науково-технічної діяльності. Адміністративно-правове забезпечення технічного регулювання сфери науково-технічної діяльності – це діяльність державних органів виконавчої влади щодо правового регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду шляхом прийняття технічних регламентів, які є законами України або нормативно-правовими актами, прийнятими Кабінетом Міністрів України, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи

відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим, а також відповідного владного контролю за сферою технічного регулювання науково-технічної діяльності та створення відповідної нормативно-правової бази щодо її правового забезпечення.

Технічне регулювання забезпечує якість та безпечність відповідної науково-технічної продукції та послуг шляхом встановлення технічних норм та параметрів цієї продукції. А от, що може забезпечити сталий та якісний процес роботи самого науково-технічного суб'єкта (наукової установи, інституту, виробництва тощо)? Системою, яка має забезпечити сталий процес роботи суб'єкта та отримання сталих (заданих) критеріїв якості, може стати система управління якістю. Зазначена система допомагає збагнути кожен процес, який здійснюється суб'єктом науково-технічної діяльності, оцінити його та ресурси, якими він забезпечений, та налагодити процес так, щоб робота була якомога ефективнішою. Тобто система управління якістю орієнтована на споживача продукції, залежить від масиву вхідної інформації та від процесів, які проходять у суб'єкті, спрямована на моніторинг та регулювання цих процесів з метою отримати задані параметри на виході. Тобто система забезпечує сталу роботу науково-дослідного суб'єкта з отриманням заданих параметрів, оцінює недоліки процесів та забезпечує їх виправлення шляхом корегування ходу процесу та вхідних параметрів. Отже, щоб нам отримати якісну роботу суб'єкта науково-технічної діяльності необхідно запровадити в його роботу систему управління якістю. На цей час не існує правових норм щодо обов'язкового запровадження систем управління якістю у роботу суб'єктів науково-технічної діяльності. Ці системи запроваджуються лише на добровільних засадах. З цим можна погодитися, але, мабуть, для державних структур, які забезпечують свою діяльність за рахунок бюджетних коштів, запровадження системи управління якістю має стати правилом а не винятком та регламентуватися правовими нормами для більш ефективного використання бюджетних коштів та отримання прогнозовано-позитивного результату. Тому ми вважаємо, що нормативно-правовими документами повинно бути встановлено обов'язковий характер запровадження системи управління якістю наукових установ, які фінансуються повністю чи частково за рахунок державного бюджету, у всіх інших наукових установах система управління якістю встановлюється на добровільних засадах за бажанням колективу установи. Система управління якістю є не тільки елементом підвищення продуктивності та якості організації процесу по наукових дослідженнях та науково-технічних розробках, а і є елементом конкурентної боротьби, який дозволяє мобілізувати всі ресурси установи на досягнення певного результату.

Ураховуючи наш висновок щодо необхідності обов'язкового впровадження системи управління якістю в діяльність науково-технічних суб'єктів, можна зробити висновок, що адміністративно-правове забезпечення системи управління якістю науково-технічних суб'єктів є створення правового поля щодо запровадження та належного функціонування системи управління якістю в діяльності суб'єктів науково-технічної діяльності та визначеної нормативно-правовими актами діяльності державних органів виконавчої влади чи державних установ, яким делеговано право здійснювати відповідні функції у цій сфері щодо управління, правового забезпечення, моніторингу та контролю.

Фінансування наукових досліджень та науково-технічних розробок як фундаментальних, так і прикладних має безпосередній вплив на їх якість та результативність. Фінансування може здійснюватися як за рахунок бюджетних надходжень, так і завдяки приватним фондам, інвесторам тощо, тобто за кошти недержавного бюджету. У цьому сенсі дуже важливо створити правову систему щодо фінансового забезпечення наукових досліджень. До правової системи щодо

забезпечення проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт входить фінансове право та адміністративно-правове забезпечення фінансування наукових досліджень. Як ми знаємо, фінансове право є галуззю публічного права та об'єднує правові норми щодо суспільних відносин у сфері формування, розподілу та використання державними органами виконавчої влади бюджетних коштів для виконання функцій держави. Тобто фінансове право забезпечує правове регулювання фінансування науково-технічної діяльності за рахунок лише бюджетних коштів. Створення відповідної правової системи щодо забезпечення науково-технічних досліджень та розробок коштами та матеріальними ресурсами належить, на наш погляд, до адміністративного, а також господарського права.

Адміністративно-правове забезпечення фінансування науково-технічної діяльності – це діяльність державних органів виконавчої влади, спрямована на створення відповідної правової системи щодо фінансування науково-технічної діяльності позабюджетними коштами (інвестиції, кредити тощо), а також відповідне регулювання та контроль зазначеної сфери відповідно до наданих нормативно-правовими документами повноважень.

Ми розглянули вплив правового забезпечення організації науково-технічної діяльності, технічного регулювання цієї діяльності, запровадження системи управління якістю у сферу наукових досліджень та науково-технічних розробок та фінансового забезпечення наукових досліджень, але, як зазначалося вище, на наукову і науково-технічну діяльність впливають тією чи іншою мірою всі галузі права, а адміністративне право слугує відповідним зв'язком між ними. Адміністративне право – самостійна галузь права, яка за допомогою відповідної правової системи, тобто сукупності правових норм, регулює суспільні відносини щодо державного управління (діяльності державних органів виконавчої влади). Отже, адміністративне право у сенсі діяльності державних органів виконавчої влади може забезпечити відповідне правове забезпечення та поєднання впливу інших галузей права на сферу наукових досліджень, створюючи відповідні передумови (правові норми) щодо науково-технічних розробок у сфері господарювання, цивільних відносин, інформаційного забезпечення, міжнародних відносин у сфері проведення науково-технічної діяльності.

Досліджуючи питання адміністративно-правового забезпечення науково-технічної діяльності, варто приділити увагу відповідним науковим роботам у цій сфері.

Так І.П. Данилова, розглядаючи законодавче регулювання наукової сфери України, доходить висновку, що нормативно-правовий акт, який регулює суспільні відносини в науковій сфері, – це офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законодавством формі та порядку, спрямований на регулювання суспільних відносин у науковій сфері [3, с. 17].

Звісно, розглядаючи сферу науково-технічної діяльності, можна зробити подібний висновок, а саме, що нормативно-правовий акт, який регулює суспільні відносини в науково-технічній сфері – це офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законодавством формі та порядку, спрямований на регулювання суспільних відносин у науково-технічній сфері. Це загалом правильно, але ми спробуємо дещо розширити та деталізувати це визначення. Так, законодавець розмежує наукову і науково-технічну діяльність відповідно до назви та визначень Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [4]. І, дійсно, науково-технічна діяльність та її правове забезпечення виділяються у окрему сферу,

враховуючи складність та багатогранність цієї діяльності. Науково-технічна діяльність за багато років створила свій неповторний механізм організаційного забезпечення, куди увійшов і механізм правового забезпечення. Які ж основні відмінності має науково-технічна діяльність у порівнянні з науковою діяльністю?

По-перше, це наявність виготовлення відповідних дослідних зразків приладів та технічних устаткувань та все, що з цим пов'язане. При проведенні фундаментальних досліджень це необхідність проведення дослідів із застосуванням технічного обладнання та виготовлення експериментальних науково-технічних засобів. Прикладні дослідження зовсім не можуть обійтися без вивчення технічних об'єктів та виготовлення як експериментальних, так і дослідних зразків науково-технічної продукції. Звісно, основна риса науково-технічної діяльності може здаватися не надто важливою але саме через необхідність виробляти науково-технічну продукцію виникає низка сфер, які потребують правового регулювання.

Спробуємо перелічити основні визначені нами сфери науково-технічної діяльності, які потребують правового регулювання. Деякі з них ми вже наводили вище. До зазначених сфер слід віднести:

- проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;
- забезпечення діяльності наукових та науково-педагогічних працівників науково-технічної сфери;
- забезпечення фінансового та матеріального забезпечення науково-технічної діяльності;
- забезпечення функціонування системи управління якістю у сфері науково-технічної діяльності;
- забезпечення функціонування технічного регулювання у сфері науково-технічної діяльності;
- забезпечення процесу виробництва науково-технічної продукції;
- забезпечення техніки безпеки при виробництві науково-технічної продукції;
- забезпечення екологічної безпеки при виробництві науково-технічної продукції та безпеки самої виготовленої продукції тощо.

Кожна із зазначених сфери потребує складного правового регулювання як адміністративного так і з боку інших галузей права. Це є, на наш погляд, основними відмінностями науково-технічної діяльності від інших видів наукової діяльності.

Отже, повертаючись до визначення поняття нормативно-правового акта у сфері науково-технічної діяльності з урахуванням положень Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [4], можна запропонувати таке визначення.

Нормативно-правовий акт, який регулює суспільні відносини в науково-технічній сфері, – це офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законодавством формі та порядку, спрямований на регулювання суспільних відносин у сфері наукової діяльності, спрямованої на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки, що базуються на наукових знаннях, отриманих у результаті наукових досліджень чи практичного досвіду, та провадяться з метою доведення таких знань до стадії практичного використання, результатом яких є нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, об'єкти права інтелектуальної власності, нові або істотно вдосконалені послуги.

Пахомова А.О. у своїх дослідженнях піднімає питання щодо інтеграції наукової, науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів та наукових установ Національної академії наук та галузевих академій наук, з метою виконання відповідних наукових програм. До основних напрямів інтеграції автор зараховує участь у спільному виконанні державних цільових програм та виконання спільних наукових досліджень, участь у створенні наукових та навчальних об'єднань, спільне впровадження інноваційної продукції, спільну охорону та захист об'єктів інтелектуальної власності, провадження спільної видавничої продукції, організацію стажування молодих вчених на базі наукових установ тощо [5, с. 133].

Ми цілком погоджуємося щодо необхідності інтеграції наукових установ та вищих навчальних закладів. Але для науково-технічної діяльності, на наш погляд, такої інтеграції замало. Для розроблення науково-технічної продукції необхідна значно ширша інтеграція. Вона повинна створювати замкнену систему науково-технічної діяльності, а саме навчання фахівців науково-технічної сфери, проведення науково-технічних досліджень та розробок науково-технічної продукції та випуск науково-технічної продукції у вигляді експериментальних чи дослідних зразків, а надалі у вигляді дослідних партій та масового виробництва технічної продукції. Тобто до замкнутої системи науково-технічної діяльності повинні увійти не тільки вищі навчальні заклади та науково-дослідні установи, а і підприємства та виробничі установи. Науково-технічна діяльність – це не тільки розробка науково-технічної продукції у вигляді нових технічних об'єктів, а і створення нових методів виробництва. Поєднання у спільній діяльності зазначених суб'єктів дозволить належно та професійно готувати фахівців для науково-технічної сфери як для наукової діяльності, так і для інженерно-виробничої діяльності, запроваджувати участь фахівців у науково-технічній діяльності ще на стадії їх підготовки, виробляючи цим необхідні професійні навички, а також об'єднувати наукову та виробничу діяльність, щоб наука працювала на вирішення конкретних виробничих завдань. У такому поєднанні, на наш погляд, науково-технічна діяльність буде реалізовуватися більш ефективно та буде забезпечено основний напрям успішної діяльності науково-технічної сфери, як то нерозривності наукових досліджень та виробництва продукції. Правове забезпечення має теж бути спрямоване на об'єднання та належне функціонування зазначеної системи та наведених елементів.

Н.П. Христинченко зазначає, що державне регулювання науково-технічної діяльності передбачає застосування системи державного нагляду за дотриманням стандартів, норм, правил діяльності відповідних наукових та технічних органів. Автор наголошує, що зазначена діяльність здійснюється різноманітними державними органами, діяльність яких регулюється на рівні підзаконних актів [6, с. 239]. Звісно, це так, адже науково-технічна діяльність, як зазначалося вище, є складною науковою діяльністю, до якої входять і наукові дослідження, і виготовлення науково-технічної продукції, і забезпечення екологічності та безпечності цієї продукції та ін. Тобто державний нагляд за якістю, безпечністю продукції та процесів з її виготовлення надто доцільний. Необхідно доповнити, що на цей час правові норми щодо науково-технічної продукції встановлюються не лише відповідними стандартами, а і технічними регламентами, які, як зазначалося вище, є нормативно-правовими актами.

Також Н.П. Христинченко, посилаючись на А. Пахомову [7, с. 52–58] та інших дослідників, доходить висновку, що велика кількість нормативно-правових актів у науково-технічній сфері передбачає їх систематизацію та викладення в єдиному нормативно-правовому акті – Кодексі про науково-технологічну та інноваційну діяльність в Україні [6, с. 240].

Дійсно, розглядаючи пропозиції науковців щодо систематизації нормативно-правових документів у сфері науково-технічної діяльності, варто погодитися з доцільністю такої роботи, але зведення всіх правових документів до єдиного документа є надто складною роботою та, на наш погляд, недоцільною. Науково-технічна діяльність – це живий механізм з великою кількістю нормативно-правових актів, що її регулюють, і відображення всіх норм в одному документі буде неможливе. Крім того, внесення змін до такого документа буде спричиняти великі незручності та проблеми. Також низка нормативно-правових документів одночасно стосуються як сфери науково-технічної діяльності так і інших сфер наукової діяльності, об'єктів інтелектуальної власності, процесів виробництва, тощо. На наш погляд, варто створити не загальний нормативно-правовий документ у сфері науково-технічної діяльності, а перелік цих документів для належного користування та застосування встановлених норм. Однак і це завдання не з простих, адже у сфері науково-технічної діяльності також присутні нормативно-правові акти з відповідним грифом таємності, як то у сфері оборони та розробки військової й спеціальної техніки. Але узагальнений перелік правового забезпечення науково-технічної сфери дійсно необхідний та на часі його створення.

Досліджуючи праці науковців у сфері правового забезпечення науково-технічної діяльності, можна дійти висновку, що вони переважно стосуються загальних складових наукової діяльності, як то загальної організації діяльності вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ, діяльності наукових та науково-педагогічних працівників тощо, та поза увагою зазвичай залишається науково-технічна діяльність як специфічна сфера наукової діяльності з відповідними притаманними тільки цій сфері технічному регулюванню, забезпеченню безпеки та екологічності науково-технічної продукції та його виробництва, техніці безпеки при виробництві та використанні технічних засобів. Отже, на наш погляд, всесторонньо проблеми правового, в тому числі і адміністративно-правового забезпечення науково-технічної діяльності на цей час ніхто з науковців не розкривав. Ми не гарантуємо, що у своїх дослідженнях зможемо охопити всі сторони науково-технічної діяльності, але спробуємо приділити цьому питанню значну увагу.

Так, проаналізуємо ще одне сучасне дослідження науковця у сфері адміністративно-правового регулювання наукової діяльності. О.В. Скоробагатько вважає, що наука – це специфічна форма суспільної свідомості, основою якої є система знань, а також процес пізнання закономірностей об'єктивного світу, крім того це виробництво знань та його використання. Також автор вважає, що наука це і певний вид суспільного розподілу праці [8, с. 18]. З цим визначенням, на наш погляд, варто погодитися та проаналізувати його більш детально у відношенні науково-технічної діяльності. Так, визначення, що наука – це специфічна форма суспільних відносин, основою якої є система знань, можна застосувати і до науково-технічної діяльності, як складової наукової діяльності зі спеціальним статусом (чи відповідної форми). Дійсно, науково-технічна діяльність є специфічною формою суспільних відносин, які об'єднують у собі відносини щодо проведення науково-технічних досліджень та розробок, а також виробництва науково-технічної продукції, діяльності наукових та науково-технічних працівників у цій сфері, відповідного правового регулювання цієї форми наукової діяльності, в тому числі і окремого виду правового забезпечення – технічного регулювання цієї сфери. Основою зазначених суспільних відносин у сфері науково-технічної діяльності є система знань з технічних наук, яка створює підґрунтя для

забезпечення науково-технічних досліджень та розробок, а також створення нових видів науково-технічної продукції.

Процес пізнання закономірностей об'єктивного світу у сфері науково-технічної діяльності базується на принципах технічних та технологічних досліджень закономірностей природних явищ та втілення цих встановлених законів природи шляхом виробництва відповідних науково-технічних знань у реальне використання суспільством для потреб розвитку науки та своїх благ.

Щодо певного виду суспільного розподілу праці, то в порівнянні з науковими працівниками, так би мовити, “науково-технічні” працівники теж мають свої відмінності. Вони працюють у науково-технічних установах, займаються науково-технічною діяльністю, підпадають під дію нормативно-правових актів, які регламентують науково-технічні дослідження та розробки й випуск науково-технічної продукції, а також забезпечення розробки військової та спеціальної техніки для правоохоронної діяльності. Тобто взагалі за визначеними ознаками науково-технічна діяльність виокремлюється формою, нормативно-правовим забезпеченням, а також способом реалізації поставлених наукових завдань у окрему сферу (вид, форму) наукової діяльності.

У своїх дослідженнях адміністративно-правового регулювання наукового забезпечення діяльності МВС України О.В. Скоробагатько доходить висновку, що роль наукових досліджень у системі МВС полягає у виявленні та усуненні недоліків у функціонуванні системи МВС, а також відпрацюванні стратегії її розвитку [8, с. 177]. Ми погоджуємося з цим визначенням у рамках діяльності системи МВС України. Щодо науково-технічної діяльності в рамках функціонування держави, то можна спробувати зробити такий висновок.

Роль науково-технічної діяльності полягає у проведенні наукових досліджень та науково-технічних розробок щодо впровадження в суспільне життя нових, інноваційних технічних розробок з метою належного забезпечення діяльності цього суспільства, принесення економічної вигоди суспільству, забезпечення обороноздатності та правоохоронної діяльності в державі, а також закладення передумов подальшого розвитку суспільства і держави й науково-технічної діяльності зокрема.

Реформування суспільних відносин у державі обов'язково має стосуватися і реформування науково-технічної діяльності, принесення у її організаційно-правову структуру нових форм та методів організації процесу проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, їх фінансування та матеріального забезпечення, питань діяльності наукових працівників та інших напрямів розвитку науково-технічної діяльності.

Науково-технічне забезпечення діяльності суспільства в державі повинно передбачати: проведення фундаментальних досліджень у сфері науково-технічної діяльності з метою виявлення та встановлення нових природних закономірностей, які належить до зазначеної сфери, та їх використання при проведенні прикладних досліджень з розробки нової, інноваційної науково-технічної продукції; проведення прикладних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт щодо розробки та впровадження в суспільне життя необхідних технічних засобів; створення експериментальної науково-технічної продукції для забезпечення проведення наукових досліджень та науково-технічних розробок; забезпечення створення передумов розвитку економіки держави шляхом створення конкурентоздатної технічної продукції та технологій; забезпечення створення науково-технічної продукції для оборонного та безпекового комплексу країни; забезпечення створення нових видів спеціальної техніки для правоохоронної діяльності та інших специфічних сфер людського життя (як то добуток корисних копалин, сільське господарство тощо); дослідження у сфері створення екологічної та безпечної

науково-технічної продукції й технологій її виготовлення, в тому числі енергозберігаючих технологій тощо.

Нам вбачається дуже вдалим визначення О.В. Скоробагатько, яке вона зробила щодо адміністративно-правового регулювання наукової діяльності системи МВС України, а саме – “адміністративно-правове регулювання наукового забезпечення системи МВС України у сучасних умовах являє собою сукупність адміністративно-правових норм, якими регулюються суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації відомчої політики у сфері наукової і науково-технічної політики з метою оптимального використання наукового потенціалу під час проведення наукових, науково-технічних досліджень і дослідно-конструкторських розробок, виготовлення дослідних зразків науково-технічної продукції, а також створення умов для підвищення їх ефективності й впровадження досягнень науки і техніки в практичну діяльність органів і підрозділів оновленої моделі системи МВС України” [8, с. 180]. Це визначення, дійсно, відображає смислове навантаження адміністративно-правового регулювання наукового забезпечення системи МВС України, в тому числі, як ми бачимо з наведеного тексту, і науково-технічної діяльності. Формуючи наше визначення адміністративно-правового забезпечення науково-технічної діяльності, ми скористаємося досвідом науковців, що вивчали це питання, та спробуємо долучити до визначення власні наукові думки.

Отже, адміністративно-правове забезпечення науково-технічної діяльності можна визначити як систему адміністративно-правових норм, якими регулюються суспільні відносини щодо науково-технічної діяльності в державі та відповідна діяльність державних органів виконавчої влади стосовно організації та правового регулювання проведення фундаментальних та прикладних науково-технічних досліджень з метою реалізації нагальних потреб суспільства в розробці та використанні технічної продукції, розвитку науково-технічного потенціалу країни, запровадження інноваційної та екологічно-безпечної науково-технічної продукції, підготовки науково-технічних працівників та розвитку наукової сфери в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 року № 124-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 14. Ст. 96.
2. Про стандартизацію: Закон України від 5 червня 2014 року № 1315-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 31. Ст. 1058.
3. *Данилова І.П.* Законодавче регулювання наукової сфери України: теоретико-правовий аспект. Загальна проблематика на сучасному етапі розвитку держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія ПРАВО. Випуск 32. Том 3. С. 15–19.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 3. Ст. 25.
5. *Пахомова А.О.* Новели правового регулювання наукової діяльності в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Серія Юридичні науки. Випуск 3. Том 2. С. 131–134.
6. *Христинченко Н.П.* Система адміністративно-правових актів, якими регулюється наукова діяльність в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. Випуск 3 (9). С. 237–241.
7. *Пахомова А.* Загальна характеристика законодавства у сфері проведення науково-дослідних робіт. Вісник Академії адвокатури України. 2011. № 2 (21). С. 52–58.
8. *Скоробагатько О.В.* Адміністративно-правове регулювання наукового забезпечення функціонування системи Міністерства внутрішніх справ України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Державний науково-дослідний інститут МВС України. Київ, 2016. 221 с.

Отримано 27.11.2017